

خانه شهید منصوب، پاتوقی برای هنرمندان انقلاب

ریحانه موسوی

گزارش ویژه

آیین مردمی معرفی منتخب پنجمین دوره جایزه فرهنگی هنری «شهید مهدی منصوب»، عصر پنجشنبه، اول آذرماه، هم زمان با سالروز تولد این شهید در خانه دپری او برگزار شد. در این رویداد که با حضور جمعی از مدیران فرهنگی استان و فعالان حوزه فرهنگ و هنر برگزار شد، هاشم مسعودی و مجتبی احسانی، تهیه‌کنندگان گروه هنری «شمسه» و تولیدکنندگان آثار ویدئویی و تصویری متعدد در حوزه انقلاب اسلامی و مقاومت به عنوان برگزیدگان پنجمین دوره جایزه فرهنگی هنری «شهید منصوب» انتخاب شدند. محمود یازدار، محمد جهان‌یا، نعمت‌ا... سرگلزایی، محمد حکم‌آبادی و اکرم سادات میرتوانا از دیگر نامزدهای دریافت این جایزه بودند.

داوران هنرمند برگزیده را انتخاب می‌کنند.

شهیدی که از کودکی اهل خدا بود مادر شهید مهدی منصوب نیز در این مراسم گفت: پسر، مهدی، از کودکی اهل نماز و خدا بودند و از همان ابتدای شکل‌گیری انقلاب اسلامی به راهپیمایی می‌رفت و در همه فعالیت‌های انقلابی شرکت می‌کرد. وی ابراز کرد: آخرین بار که پسرم به مشهد آمده بود، حال دیگری داشت. برایم مشخص بود که شهید می‌شود. زمانی که او را به معراج‌شهدا آوردند، به هیچ وجه گریه نکردم. پسرم در وصیت‌نامه خود آورده بود که بعد از شهادت من گریه نکنید و من هم به آن عمل کردم و نگذاشتم خانواده مشکلی ببینند.

جریان‌سازی فکری و معنوی میان هنرمندان مدیرکل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان خراسان رضوی در حاشیه برگزاری این مراسم به خبرنگار شهرآرا گفت: این شهید جزو شهدای هنرمند استان است و اهدای این جایزه به ابتکار خانواده شهید منصوب شکل گرفته است. مهم‌ترین اثر این جایزه، جریان‌سازی فکری و معنوی در میان هنرمندان است و برای همه هنرمندان نیز مایه افتخار است. وی افزود: هنرمندان و گروه‌های زیادی طی یک سال برای تولید آثار فرهنگی و هنری کام برداشته‌اند و

منزل شهید منصوب هم تبدیل به یکی از پاتوق‌ها و مراکزی شده است که به هنرمندان متعهد و انقلابی و مروج فرهنگ و هنر و شهادت، برای فعالیت‌های مضاعف در این زمینه انگیزه می‌دهد.

اخلاص، مهم‌ترین شاخصه تأثیرگذاری رئیس حوزه هنری انقلاب اسلامی خراسان رضوی نیز در گفت‌وگو با شهرآرا بیان کرد: یکی از شاخصه‌های تأثیرگذاری اتفاقات فرهنگی و هنری، اخلاص و نیت شکل‌گیری آن‌ها است. بارها دیده شده که کارهای به ظاهر کوچک بعد از مدت زیادی نتیجه و اثرات خوبی داشته‌اند. وی با بیان اینکه انتخاب اثر برگزیده، تنها نظر هیئت انتخاب نبوده است و خانواده شهید نیز در آن تأثیرگذار بوده‌اند، گفت: جایزه فرهنگی هنری «شهید منصوب» به دلیل نیت ویژه خانواده و عطر و بوی فرهنگ و شهادت که در آن وجود دارد، در معنویت بخشی به فضای عمومی شهر مشهد بسیار مؤثر خواهد بود. عسکری خاطر نشان کرد: جایزه فرهنگی هنری «شهید منصوب»، یک جایزه مردمی است و باعث می‌شود در آینده‌ای بسیار نزدیک، یک جریان مشوق معنوی برای تولیدکنندگان و افراد مؤثر حوزه فرهنگ و هنر شهر مشهد شکل بگیرد. آرزوی تک‌تک هنرمندان شهر و فعالان فرهنگی مشهدی است که روزی اسم خود را در

کنار شهید منصوب ببینند، بنابراین این اتفاق باعث ایجاد انگیزه فعالیت در فضای فرهنگی ایثار، شهادت، مقاومت و نیازمندی‌های واقعی فرهنگ دینی و حماسی خواهد شد. رئیس حوزه هنری استان یس‌آد آورشد: جایزه «شهید منصوب» می‌تواند زمینه‌ساز یک جریان بزرگ تولید آثار هنری و معرفی آن‌ها در مشهد با محوریت ایثار، شهادت و روحیه مقاومت باشد. وی درباره مبنای انتخاب آثار بیان کرد: هیئت انتخاب با بررسی آثار فرهنگی و هنری که از دوره قبل این رویداد تا کنون تولید شده‌اند، با شاخص‌هایی مانند تأثیرگذاری آن‌ها و قوت فنی و محتوایی و در نهایت جریان‌سازی دست به انتخاب اثر برگزیده زد. دلیل اصلی انتخاب گروه هنری «شمسه» نیز کمیت و کیفیت آثار تولید شده توسط آن و جریان‌ساز بودنش است.

جریان‌سازی مداوم، رمز موفقیت گروه هنری «شمسه» هاشم مسعودی، یکی از تهیه‌کنندگان گروه هنری «شمسه» و برنده پنجمین جایزه فرهنگی هنری شهید منصوب، نیز در حاشیه این برنامه گفت: انتخاب مایه واسطه فعالیت‌هایی است که مجموعه «شمسه فیلم» در این سال‌ها داشته است. در سالی که گذشت آثار شاخصی چون فیلم کوتاه «خوان بنویسید»، فیلم کوتاه «شورش»، مستند «حبیب و دیگران» و... تولید کرده‌ایم که به این دلیل خانواده شهید

عکس: حسن صفاپور/شهرآرا

منصوب و هیئت انتخاب جایزه، ما را برگزیده این دوره دانستند. این هنرمند بیان کرد: ما در سال‌های گذشته در جشنواره‌های مختلفی نامزد شده‌ایم و جایزه دریافت کرده‌ایم، اما در این رویداد بسیار غافل‌گیر شدیم و لطف خانواده شهید منصوب شامل حال ما شد.

جای‌خالی برخی هنرمندان در جایزه «شهید منصوب» محمود یازدار، طراح گرافیک و تولیدکننده آثار گرافیکی متعدد در واکنش به اغتشاشات سال گذشته و طوفان الاقصی و یکی از نامزد‌های دریافت این جایزه در گفت‌وگو با شهرآرا بیان کرد: آثاری که من تولید کردم، واکنشی به اتفاقات اخیر فلسطین بود که در قالب پوستر طراحی و اجرا شد. پیام اصلی آثار من مسئله فلسطین و نابرابری در جنگ میان حق و باطل بود. وی تصریح کرد: بنیان‌گذاری این رویداد فرهنگی و هنری به صورت خودجوش توسط خانواده یک شهید، علاوه بر زنده نگه داشتن یاد آن شهید می‌تواند از ابعاد فرهنگی تأثیرگذار باشد و الگویی برای سایر حوزه‌ها شود. این هنرمند اذعان کرد: من آثار خود را در جایگاهی نمی‌بینم که در چنین رویدادی نامزد شوند و به نظر می‌آید برخی از هنرمندان، به خصوص در بخش فیلم‌سازی خالی بود. انتخاب خانواده شهید و همچنین هیئت انتخاب بسیار درست و دقیق بود.

ادامه این نشست گفت: از اواخر دوره قاجار که دوره تجدد آغاز شد و ورود فرهنگ وارداتی شدت گرفت، اولین هنرمندانی که در رویارویی با آثار ادبی و هنری اروپا، شروع به ترجمه آن‌ها به فارسی کردند، متوجه تفاوت فرهنگی بین فرهنگ مبدأ و مقصد شدند. برای مثال میرزا حبیب اصفهانی در ترجمه نمایشنامه‌های مولیر، نام‌های شخصیت‌ها را به نام‌های ایرانی تغییر داد. این دغدغه هویت ایرانی در رویه رویی با فرهنگ غرب تا امروز با ما وجود دارد. این پژوهشگر ادامه داد: اینکه چطور اثر بزرگی به نام شاهنامه را وارد دنیای عروسک‌کنیم، موضوع این جشنواره است. این کار بسیار سختی است. طراحی، شخصیت‌پردازی، تخیل و... در ساخت عروسک‌های شاهنامه بسیار دشوار است و امیدوارم این جشنواره بتواند به کسانی که دغدغه وارد شدن به این چالش را دارند، کمک کند.

تداوم جشنواره در تغییرات مدیریتی فراموش نشود در ادامه، مریم اقبالی، دیگر هنرمند شناخته شده در عرصه طراحی و ساخت عروسک و داور جشنواره، گفت: برگزاری جشنواره، ایده‌ای شگرف و بی‌نظیر است و باید آن را جدی بگیریم. امیدوارم این جشنواره ادامه پیدا کند. او افزود: این جشنواره با شاهنامه و ادبیات فارسی عجین شده است و همچنین با عروسک که نقش مهمی در زندگی بشر ایفا کرده است. این جشنواره می‌تواند برای برگردن جای خالی عروسک‌های شاهنامه تلاش کند و حتی سعی کند کمبودها را در زمینه وجود عروسک‌ها و مجسمه‌های دکوراتیو برگرفته از شخصیت‌های شاهنامه کاهش دهد. امیدوارم در ادامه، تغییرات مدیریتی معمول باعث نشود این ایده به فراموشی سپرده شود.

تلنگری به مسئولان و هنرمندان علی‌اکبر دست، داور جشنواره و طراح و خالق عروسک، نیز گفت: برای این جشنواره تلنگری به جامعه، مسئولان و هنرمندان است. اگر امروز در بازار، عروسکی مبتنی بر شخصیت‌های شاهنامه نمی‌یابیم و عروسک‌های خارجی بازار را قبضه کرده‌اند، مقصر طراحان و سازندگان این عروسک‌ها نیستند، چون آن‌ها هم دارند فرهنگ خودشان را ارائه می‌کنند. مقصر ما نیستیم که نتوانسته‌ایم برای فرهنگ خودمان کاری انجام دهیم.

او افزود: برپایی این جشنواره می‌تواند تلنگری بر این موضوع باشد و به ما یادآوری کند که سرمایه‌های ارزشمندی داریم که باید آن‌ها را حفظ کنیم. برای حفظ پیشینه قوی فرهنگی ایران و معرفی آن به دنیا نیاز به برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری داریم. امیدوارم این جشنواره سرآغازی برای گام‌های بعدی در این زمینه باشد و در سال‌های بعد ادامه پیدا کند تا میراث ماندگاری در ایران باقی بگذارد.

طراح عروسک، حلقه آخر بازار عروسک است دکتر فرزاد قائمی، شاهنامه‌پژوه و دیگر داور جشنواره در این نشست گفت: اکنون در بازار نه تنها عروسک‌های شاهنامه، بلکه هیچ عروسکی را با نشانه‌های ایرانی نمی‌توانیم پیدا کنیم. همه بازار عروسک‌ها را ساخته‌های اقتصاد چین با اندیشه هالیوود برای کودکانی که فردی ما را قرار است بسازند، پر کرده‌اند. در این شرایط توقع برگردن این خلأ از سازنده و طراح، ناپیاست. زنجیره‌ای وجود دارد که حلقه آخر آن طراح و سازنده عروسک است. این مسیر باید از ابتدا با برنامه طی شود، همچنان که شاهنامه محصول تخیل تنها فردوسی نیست و توسط نسل‌ها حفظ شده است. فردوسی نقطه عطف این جریان است ولی با فردوسی آغاز نشده است. او افزود: شاهنامه به شکل شفاهی، قصه، نقل و نمایش در بین مردم می‌زیسته است. شاهنامه همه‌جا، حتی در کتاب‌های طب و جغرافیا نیز وجود دارد. شخصیت‌های شاهنامه به مرز هویت ایرانی از غیر ایرانی تبدیل شده‌اند و در عمل هویت ایرانی را در هویت جهان تکثیر می‌کنند. این جشنواره می‌خواهد به این سؤال پاسخ دهد که چرا جای شاهنامه فردوسی در بازیچه‌های کودکان خالی است.

نخستین جشنواره طراحی و ساخت عروسک‌های شاهنامه در مشهد به کار خود پایان داد

پرواز سیمرغ در دنیای عروسک‌ها

عکس: محمدعلی قنبری/شهرآرا

نوجوانان در سال ۵۸ گفت: سه چهار نفر بیشتر نبودیم که می‌خواستیم برای کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان گروه تئاتر عروسکی درست کنیم. تا آن موقع در ایران چنین گروهی به صورت حرفه‌ای وجود نداشت. طراح و سازنده عروسک‌های خاطره‌انگیز در سریال‌هایی مانند «زی‌زی‌گولو» و «مدرسه موش‌ها» افزود: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان سال ۵۸ در ایجاد گروه تئاتر عروسکی جدید به خرج داد و این گروه در کمتر از یک سال تشکیل شد. ایده کانون این بود که کودکان همان‌طور که به کتاب، فیلم و موسیقی نیاز دارند به تئاتر و تئاتر عروسکی هم نیاز دارند. با همین ایده ما کارمان را با جدیت شروع کردیم و اکنون خیلی خوشحالم که هرجای ایران صحبت نمایش عروسکی می‌شود، همه متوجه می‌شوند عروسک چیست. تا پیش از آن حتی دانشجویان و استادان دانشکده هنرهای زیبا تصور نمی‌کردند روزی تئاتر عروسکی آن قدر رشد کند که برای خودش جایگاه رفیعی در ایران و دنیا پیدا کند.

دغدغه هویت ایرانی در جشنواره سیمرغ مهدی لطفی، هنرمند و پژوهشگر شناخته شده تئاتر مشهد و ایران، در

برای تربیت انسان است. افزود: کودکان با انواع عروسک‌ها ارتباطی رمزآلود برقرار می‌کنند و حتی برخی از آن‌ها تا نوجوانی این ارتباط را ادامه می‌دهند. در جهان نمایش عروسکی نیز چنین ارتباطی وجود دارد. با این تفاوت که عروسک نمایشی با جمعی از کودکان ارتباط می‌گیرد، بنابراین باید قدرت برانگیختن افراد زیادی را داشته باشد، اما انتقال تخیل در هر دو یکسان است. نویسنده و کارگردان اپرای عروسکی خیام افزود: میلیارد‌ها کودک در جهان وجود دارند و عروسک‌ها در هر شرایطی همراه کودکان هستند. حتی در تصاویر جنگ‌های بینیم که کودکی در میان آوار عروسکش را در دست دارد. این نشان می‌دهد عروسک چقدر در زندگی یک کودک نقش دارد. این هنرمند به سختی کار طراحی و ساخت عروسک برای کودکان اشاره کرد و گفت: امروز عروسک‌هایی که آناتومی ساده‌ای دارند، به دلیل تنوع تولیدات عروسکی در دنیا پذیرفتنی نیستند. عروسک‌های شاهنامه باید باورپذیر طراحی شوند تا کودک بتواند با آن‌ها ارتباط برقرار کند.

ماجرای شکل‌گیری یک گروه حرفه‌ای در تئاتر عروسکی عادل بزدوده، دیگر داور جشنواره، نیز در ادامه با یادآوری ماجرای شکل‌گیری اولین گروه تئاتر عروسکی در کانون پرورش فکری کودکان و

معاون فرهنگی شهر دار مشهد در مراسم اختتامیه نخستین جشنواره سیمرغ تأکید کرد

انتقال سرمایه‌های تمدنی با ابزار عروسک

کودک و نوجوان پسند، کار بسیار دشواری است که حوزه‌های فرهنگی باید به آن ورود کنند. ما در شهرداری مشهد تلاش می‌کنیم زبان قصه و حکایت که یکی از بهترین روش‌های تعلیم و تربیت است، به ابزاری مانند عروسک و اسباب‌بازی مسلح شود تا بتواند در انتقال سرمایه‌های فرهنگی تمدنی به نسل جدید مؤثر واقع شود. باغلی تصریح کرد: این جشنواره سعی کرده است برای توسعه عمومی شاهنامه، به عنوان یک سرمایه فرهنگی تمدنی اختصاصی خراسان در جامعه گام بردارد.

معاون فرهنگی اجتماعی شهردار مشهد در مراسم اختتامیه نخستین جشنواره سیمرغ گفت: در تعلیم و تربیت خط ماندگار فرهنگی یک جامعه، استفاده منطقی و مطلوب از سرمایه‌های فرهنگی و تمدنی آن است. اگر بتوانیم از این سرمایه‌ها به صورت مطلوب در لایه عمومی جامعه استفاده کنیم، می‌توانیم امیدوار باشیم که این هویت فرهنگی به صورت پایدار در جامعه ادامه پیدا کند. حسین باغلی با اشاره به یکی از چالش‌های جامعه در فرهنگ عمومی، ادامه داد: سرمایه‌های اصلی تمدنی ما مانند شاهنامه کم‌کم به هویت تخصصی پیدا کرده‌اند و از طرف دیگر در فرهنگ عامه به دلایل مختلف به سراغ ساده‌سازی رفته‌ایم. با این استدلال که مثلاً برای کودکان از اشعار ساده و ملموس استفاده کنیم. ولی به این فکر نکردیم که عبور از این سرمایه‌های اصیل فرهنگی تمدنی در دوره کودکی و نوجوانی می‌تواند قوه فرهنگی ما را در دوره بزرگ‌سالی تحت الشعاع خود قرار دهد. وی افزود: در دوره‌های گذشته در کتاب‌های درسی کودکان اشعار حافظ، سعدی، شاهنامه و... وجود داشت. تبدیل سرمایه‌های فرهنگی تمدنی به زبان عامه و

نخستین جشنواره طراحی و ساخت عروسک‌های شاهنامه با عنوان «سیمرغ» از فرهنگ گذشته پس از چهار ماه فعالیت با این نوبت به کار خود پایان داد که قرار است دبیرخانه دائمی سالانه یاد دوسالانه آن در مشهد افتتاح شود. در این مراسم

که پنجشنبه با حضور علاقه‌مندان فرهنگ و هنر، هیئت داوران و جمعی از مدیران شهری در فرهنگ‌سرای کودک و آینده‌بوستان کوهسنگی برگزار شد، از خالقان سیزده اثر برگزیده جشنواره، تقدیر به عمل آمد. انتخاب این تعداد از میان هشتاد اثر عروسکی برگرفته از شاهنامه صورت گرفت که از سراسر کشور در سه محور «عروسک‌های بازیچه»، «نمایشی» و «دکوراتیو» به جشنواره ارسال شده بودند. در بخش عروسک‌های نمایشی، مرگن شمیمی با عروسک «اسب چوبی»، فرانزه غلامی با عروسک «گردآفرید» و مرضیه حزیره با عروسک «تئاتر کاغذی» برگزیده شدند. در این بخش همچنین از پروانه بهرام‌پور با عروسک «گدر سیاهوش از آتش و زال»، پروین قهرمانی‌نژاد با اثر «اسب سیاه»، عاطفه خالصی فروقانه زرغانی با اثر «هفت خان رستم»، یوکاید زنگنه با اثر «زن و جادوگر» و ریحانه شریفی و فرهنگ شریفی با عروسک «دیو سپید» تقدیر شد. در بخش عروسک‌های بازیچه‌ای، زهره بابایی و صدیقه ثابت با عروسک «رستم و سهراب و ته‌نیمه»، مهناز اکبرزاده با عروسک «دستکش رستم» و سمیه نفعی با پازل «شخصیت‌های شاهنامه» به عنوان برگزیده معرفی شدند. همچنین در بخش عروسک‌های دکوراتیو فاطمه قدرتی از سمتان با عروسک «سهراب» و گردآفرید، و سحر میرزاده با عروسک «دیو سپید» و فسرانک» برگزیده این جشنواره شدند.

«سیمرغ» دائمی می‌شود همچنین در این مراسم، رئیس جشنواره سیمرغ وعده دائمی شدن جشنواره سیمرغ را با افتتاح دبیرخانه آن و فعالیت به صورت سالانه یا دوسالانه داد.

جلیل باشمکی با اعلام این خبر گفت: جشنواره سیمرغ یکی از اقداماتی است که در راستای ترویج موضوعات شاهنامه و غنا بخشی به منطقه فرهنگی تاریخی توس اجرا می‌شود. در معاونت فرهنگی و اجتماعی شهرداری مشهد کارویژه‌ای به نام منطقه فرهنگی تاریخی توس وجود دارد که اقداماتی را با رویکرد ترویجی و آموزشی، به ویژه برای کودکان و نوجوانان در طول سال در این منطقه برنامه‌ریزی می‌کند. در راستای تقاف نامه معاونت زیارت و گردشگری سازمان فرهنگی و اجتماعی شهرداری مشهد با اداره کل آموزش و پرورش استان برای برگزاری سلسله برنامه‌هایی در مدارس با عنوان زنگ شاهنامه، ایده جشنواره سیمرغ در ابتدای سال در اتاق فکر این معاونت خلق شد و در مشورت با اساتید مرتبط مورد استقبال قرار گرفت. او با اشاره به پذیرش بیش از هشتاد اثر در دبیرخانه جشنواره سیمرغ گفت: ما و سایر دستگاه‌های مشارکت‌کننده در این جشنواره برای حمایت از وارد شدن محصولات خروجی جشنواره به بازار کار آمادگی داریم و دست‌کم امیدواریم بتوانیم برای این محصولات در بازار سوغات فرهنگی مشهد و منطقه تاریخی توس جایی باز کنیم؛ زیرا کمبودهای جدی در این زمینه وجود دارد. همچنین امیدواریم و یونان و گاه ایران به ۱۰ هزار سال می‌رسد، گفت: در دنیا برای عروسک اسم‌های متفاوتی وجود دارد و هویت هر کشور با آن عجین شده است. اگر کسی عروسک را به رسمیت نشناسد، گویی جامعه انسانی را به رسمیت نشناخته است. او با تأکید بر اینکه عروسک و اسباب‌بازی جایگاه ویژه‌ای

عروسک‌های شاهنامه باید باورپذیر باشند در این نشست ابتدا بهروز غریب‌پور، داور جشنواره که در این مراسم به صورت ویدئو کنفرانس سخنرانی داشت، نکاتی را درباره جایگاه ویژه اسباب‌بازی در تربیت انسان و انتقال حکمت بیان کرد. این هنرمند مطرح با بیان اینکه ارتباط انسان با عروسک بر اساس مشاهدات تاریخی در روم و یونان و گاه ایران به ۱۰ هزار سال می‌رسد، گفت: در دنیا برای عروسک اسم‌های متفاوتی وجود دارد و هویت هر کشور با آن عجین شده است. اگر کسی عروسک را به رسمیت نشناسد، گویی جامعه انسانی را به رسمیت نشناخته است. او با تأکید بر اینکه عروسک و اسباب‌بازی جایگاه ویژه‌ای